

Het jihadistisch internet¹

Kraamkamer van de hedendaagse jihad

Samenvatting

De laatste tien jaar heeft een stroom aan contrateroristische maatregelen en acties ervoor gezorgd dat de mogelijkheden van jihadistische organisaties om het Westen te treffen, zijn beperkt. De aantrekkingskracht van het jihadistisch gedachtegoed dat deze organisaties aanhangen, is echter nog onverminderd groot. Het belangrijkste medium dat zorgt voor de verspreiding van dit gedachtegoed is het internet.

Kernfora motor jihadistische beweging

Spil binnen de verspreiding van dit gedachtegoed is een aantal invloedrijke jihadistische webfora dat de kern en de motor vormt van de wereldwijde virtuele jihadistische beweging. De AIVD schat dat ongeveer 25.000 jihadisten, afkomstig uit meer dan 100 landen, lid zijn van deze groep kernfora. Deze kernfora maken veelal onderdeel uit van het zogenaamde onzichtbare web: dat deel van het world wide web dat (nog) niet is geïndexeerd en niet terugvindbaar is met behulp van openbaar toegankelijke zoekmachines. De in het onzichtbare web verborgen kernfora worden gebouwd en onderhouden door fanatieke jihadisten. Binnen deze virtuele pleisterplaatsen kunnen alle leden deelnemen aan interactieve groepsdiscussies. Deze discussies vormen de basis voor het radicale discours² dat oproept tot en toewerkt naar gelegitimeerd geweld tegen de vijanden van de 'ware' islam. Kernfora zijn niet het 'eigendom' van jihadistische organisaties als Al Qaida. Dergelijke organisaties maken wel gebruik van de infrastructuur en de achterban van dergelijke fora.

Meeste dreiging door twee kernprocessen

Binnen deze kernfora komen twee belangrijke interactieve processen tot volledige wasdom; beide leiden tot (de facilitering van) gewelddadige actie. Dit zijn de processen van *adicalise ing* en *'jihadise ing'*, en van *netwe kvo ming*.

Radicalisering is een sociaal fenomeen dat vaak zowel in het fysieke als in het virtuele leven plaatsvindt. De AIVD constateert dat personen die onder invloed van het jihadistisch internet radicaliseren, vaak een aantal fasen doorlopen. Naarmate hun radicalisering vordert, verschuiven hun virtuele activiteiten steeds meer naar het onzichtbare web. Dit proces mondt uit in de kernfora: een door jihadisten zelf gecreëerd ideologisch getto voor de virtuele jihadistische elite waarbinnen alle processen elkaar versterken en gericht zijn op gewelddadige actie (jihadisering). Het radicaliserings- en jihadiseringsproces dat zich deels of soms geheel via internet afspeelt, zorgt voor een continue stroom aan nieuwe individuen die zich in willen zetten voor de jihadistische zaak.

Ook het proces van netwerkvorming is gericht op gewelddadige actie. De AIVD constateert dat de ideologische en organisatorische ontwikkeling van jihadistische netwerken zich in toenemende mate afspeelt op of met hulp van het internet. Hier worden grotendeels virtuele netwerken gevormd waar een grote dreiging vanuit kan gaan. Deze zijn vaak veel groter dan fysieke jihadistische netwerken en hebben een meer internationaal karakter. Ze worden gekenmerkt door een niet-hiërarchische, 'platte', interactieve organisatievorm en bestaan uit fanatieke jihadisten die veelal geen directe banden met jihadistische organisaties hebben. Er is wel een informele machtsstructuur te onderkennen. De communicatiemogelijkheden die de kernfora bieden en de (technische) middelen die deze communicatie kunnen afschermen, anonimiseren en verbergen, bevorderen de intensieve interactie tussen de leden van deze netwerken. Deze netwerken tolereren geen andere dan de jihadistische boodschap. (Zelf)censuur en (zelf)discipline dwingen dit af. Boven alles zijn deze netwerken een krachtige, sociale beweging die in staat is jihadisten wereldwijd met verschillende achtergronden intensief met elkaar te laten samenwerken. Hier vinden zij nieuwe vriendschappen en rolmodellen. Essentieel hierbij is het vertrouwen dat de leden van deze netwerken, die elkaar meestal niet fysiek kennen, in elkaar stellen. Soms kan dit 'virtuele vertrouwen' zo groot zijn dat netwerkleden besluiten elkaar ook offline te ontmoeten, waarmee zij elkaar in persoon leren kennen. De AIVD stelt vast dat een dergelijke overgang een verhoogde dreiging met zich mee kan brengen.

¹ Onder het 'jihadistisch internet' verstaat de AIVD: de virtuele plekken waar jihadisten actief zijn.

² Het woord discours kent een aantal betekenissen. De AIVD gebruikt in deze notitie de in de sociale wetenschappen gangbare betekenis van dit woord: het spreken van een bepaalde groep op een bepaald niveau waarmee de betreffende groep de werkelijkheid structureert en daarmee (impliciet) vastlegt wat zij voor moraliteit en waarheid houdt.

De actorgroepen binnen deze kernprocessen

De processen van radicalisering en jihadisering, en van netwerk-vorming komen dus tot volledige wasdom op de kernfora. Uiteenlopende individuen (actoren) spelen hierbinnen een belangrijke rol. Op basis van hun invloed en de dreiging die zij genereren, onderscheidt de AIVD vijf actorgroepen.

1. 'Leden' van jihadistische organisaties zoals kern-Al Qaida of Al Shabaab. Van deze zeer kleine, nauwelijks te onderkennen groep gaat een grote dreiging uit. Deze groep kan namelijk via het internet in contact komen met in het Westen verblijvende jihadisten en hen begeleiden bij hun jihadgang of de uitvoering van een aanslag.
2. Informele 'vertegenwoordigers' van jihadistische organisaties. Zij fungeren als tussenpersoon tussen jihadistische organisaties en de webfora. Het gaat om een kleine groep die echter een substantiële dreiging kan genereren.
3. Jihadistische 'producenten'. Zij zetten zich in door het beschikbaar stellen, onderhouden en (ideologisch) 'voeden' van de kernfora. Deze middelgrote groep beschikt hierdoor over een grote informele machtspositie en hun activiteiten kunnen een substantiële dreiging veroorzaken.
4. De grote groep jihadistische 'consumenten'. Zij consumeren de informatie van de producenten en bezitten (nog) geen specifieke jihadistische kennis, kunde of connecties om hun dromen over jihad om te zetten in daden. Een enkele consument is slechts uit op virtuele aandacht.
5. Jihadistische 'eenlingen'. Zij gaan vanuit een jihadistische motivatie zelfstandig over tot (gewelddadige) actie. Vaak wordt na een dergelijke actie geconstateerd dat zij in hun fysieke leven nauwelijks contact hadden met gelijkgestemden maar wel via het internet.

Versterking jihadistisch internet door twee ontwikkelingen

Deze vijf actorgroepen zijn actief op de virtuele marktplaats die het jihadistisch internet vormt: hier ontmoeten jihadistische vraag en aanbod elkaar. De dynamische interactie op deze marktplaats tussen deze vijf actorgroepen is gericht op en/of mondt uit in gewelddadige actie of de facilitering van een dergelijke actie. Anno 2012 wordt een prominent deel van deze activiteiten geïnitieerd vanuit het jihadistisch internet. Twee ontwikkelingen hebben ervoor gezorgd dat het jihadistisch internet de afgelopen tien jaar heeft kunnen uitgroeien tot een zo krachtige katalysator van de internationale gewelddadige jihad.

Ten eerste constateert de AIVD dat de wereldwijde groei van het aantal internetgebruikers heeft geleid tot een *globalisering van de virtuele jihad*. Steeds meer mensen uit steeds meer landen komen via het internet in contact met het jihadistisch gedachtegoed en raken hierdoor geïnspireerd. Jihadistische organisaties als Al Qaida spelen bij deze ontwikkeling slechts een inspirerende en nauwelijks een (aan)sturende rol. Met name vanuit de islamitische landen in het Midden-Oosten, Noord- en Oost-Afrika en Zuid-Azië komt een heel nieuwe groep jihadistische consumenten online. Ook steeds meer

ervaren jihadisten komen online en versnellen en verrijken de dynamiek binnen het jihadistisch internet met hun kennis, kunde en connecties en overbruggen hiermee een kennis- en ervaringskloof. Door de globalisering van de virtuele jihad is het herkomstgebied van de dreiging tegen het Westen vergroot.

De tweede ontwikkeling die heeft bijgedragen aan de groei van het jihadistisch internet is de *professionalisering van de virtuele jihad*. Deze ontwikkeling heeft ervoor gezorgd dat steeds meer jihadistische actorgroepen in staat zijn om hun identiteit, hun locatie en de inhoud van hun communicatie te verhullen. De professionalisering van de propagandaproductie heeft geleid tot een sterke toename en proliferatie van het jihadistische gedachtegoed op het internet. Deze hoogwaardige propaganda is zich ook steeds meer gaan richten op specifieke doelgroepen. Met name de propaganda gericht op in het Westen verblijvende moslims lijkt deze groep in toenemende mate te inspireren tot gewelddadige actie.

Conclusies

De globalisering en professionalisering van de virtuele jihad hebben de werking van het jihadistisch internet dus versterkt. Hierdoor heeft het jihadistisch internet kunnen uitgroeien tot de kraamkamer van nieuwe jihadistische netwerken en individuele jihadisten. De AIVD constateert dat jihadistische organisaties als Al Qaida gebruikmaken van en putten uit deze virtuele poel van nieuwe jihadisten. Hiermee vormt het jihadistisch internet een (potentiële) reddingsboei voor deze organisaties, waarvan de fysieke speelruimte in de laatste tien jaar sterk is beperkt.

De AIVD concludeert dat de 'virtualisering' van de gewelddadige jihad anno 2012 voor een belangrijk deel de jihadistische dreiging tegen het Westen bepaalt. Zo constateert de AIVD dat een niet gering aantal van de (verijdelde) aanslagplots, gericht tegen westerse doelen en van met name de laatste drie jaar, een prominente virtuele component heeft. Ook stelt de AIVD vast dat het anonieme discours en de professionele propaganda op het jihadistisch internet steeds meer jihadistische actorgroepen inspireren tot (gewelddadige) actie.

De AIVD verwacht dat het jihadistisch internet op de korte en middellange termijn een belangrijke rol in het nationale en internationale dreigingsbeeld zal blijven spelen. Naar verwachting zal het jihadistisch internet in de komende jaren een cruciale, samenbindende en organiserende factor zijn bij een substantieel deel van de aanslagplots gericht tegen het Westen en tegen westerse staatsburgers en westerse belangen in andere landen. De AIVD tracht onder meer door het tijdig informeren en mobiliseren van (inter)nationale samenwerkingspartners, deze dreiging te reduceren.

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (www.aivd.nl), janua i 2012